

**QADIMGI MISR ERTACHI SHOHLIK DAVRINING
ME'MORCHILIGI VA SAN'ATI**

Odilova Sayyora Djavdatovna ¹

¹ O'zbekiston Respublikasi, Toshkent shahri,
Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
Sanoat dizayni kafedrası katta o'qituvchi

Shermatova Farangiz Elmurodovna ¹

¹ O'zbekiston Respublikasi, Toshkent shahri,
Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
Sanoat dizayni kafedrası talabasi

**MAQOLA
MALUMOTI**

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received: 02.02.2025

Revised: 03.02.2025

Accepted: 04.02.2025

KALIT SO'ZLAR:

*Qadimgi Misr,
Ertachi Shohlik,
mastaba qabrxonalari,
haykaltaroshlik, diniy
marosimlar, relief
san'ati, ibodatxonalar,
san'at tarixi,
me'morchilik, madaniy
meros.*

*Ushbu maqola Qadimgi Misrning Ertachi Shohlik
davridagi me'morchilik va san'atning asosiy
xususiyatlarini o'rganadi. Unda mastaba
qabrxonalari, ibodatxonalar va diniy marosimlar
bilan bog'liq yodgorliklar haqida ma'lumot berilgan.
Shuningdek, haykaltaroshlik, relief san'ati va
ranglar ishlatilishi kabi uslublar tahlil qilingan.
Maqola Qadimgi Misr san'ati va me'morchiligining
diniy va madaniy ahamiyatini yoritadi hamda bu
davrning tarixiy merosiga oid muhim jihatlarni
ta'kidlaydi.*

KIRISH. Qadimgi Misr Ertachi Shohlik davri taxminan miloddan avvalgi 3100–2686-yillar Misr sivilizatsiyasining ilk shakllangan bosqichi bo'lib, bu davrda me'morchilik va san'atning fundamental asoslari qo'yildi. Misr xalqining diniy e'tiqodlari va ijtimoiy tuzumi ularning san'ati va me'morchiligiga bevosita ta'sir ko'rsatgan. Ushbu davrda yaratilgan asarlar keyingi asrlardagi madaniy merosning poydevorini tashkil etdi.

Ertachi Shohlik davri me'morchiligi asosan diniy va marosimiy inshootlarga qaratilgan bo'lib, qabrlar, ibodatxonalar va saroylar bunyod etilgan. Ushbu davrda quyidagi me'moriy xususiyatlar ajralib turadi:

Mastaba qabrxonalari

Mastabalar – Ertachi Shohlik davrining eng xarakterli qabrxonalari bo'lib, to'rtburchak shakldagi, tekis tomli inshootlar edi. Bu qabrlar asosan oliy tabaqadagi kishilar, jumladan, fir'avnlr uchun qurilgan. Mastabalar keyinchalik piramidalarning rivojlanishiga asos bo'ldi. Ushbu davrda loy g'isht va tosh keng qo'llanilgan. Toshdan yasalgan birinchi yirik me'moriy obidalar ham aynan shu davrda paydo bo'ldi. Fir'avnlr hokimiyatining mustahkamlanishi bilan davlat uchun muhim bo'lgan yodgorliklar, jumladan saroylar va diniy markazlar qurilgan. Bu inshootlar nafaqat diniy, balki siyosiy maqsadga ham xizmat qilgan. Ertachi Shohlik davrida san'at va me'morchilik asosan diniy e'tiqodlar bilan bog'liq bo'lgan.

San'at

Ertachi Shohlik davrining san'ati o'zining an'anaviylikka sodiqligi va diniy mazmun bilan boyligi bilan ajralib turadi. San'atda inson va tabiatni tasvirlashda o'ziga xos usullar qo'llanilgan.

1. Haykaltaroshlik

Ushbu davrda fir'avnlr va oliy tabaqa vakillarining haykallari ko'p yaratilgan. Haykallarni ishlashda qat'iy simmetriya va rasmiy uslubga rioya qilingan. Fir'avnlarni xudolarga yaqinlashtiruvchi obrazda, monumental va hokimiyatni aks ettiruvchi shaklda ko'rsatish ustuvor bo'lgan.

2. Relief va naqshlar

Qabr va ibodatxona devorlarida reliefklar ishlangan. Bu tasvirlar odatda diniy marosimlarni, qahramonlik voqealarini yoki kundalik hayot sahnalarini aks ettirgan. Ranglar toza va yorqin bo'lib, ular asosan tabiiy pigmentlardan foydalangan holda ishlangan.

3. Zargarlik san'ati

Misr zargarlari oltin, kumush va boshqa qimmatbaho metallarni ishlatib, nafis va boy bezaklar yaratishgan. Bu buyumlar nafaqat bezak, balki diniy marosimlarning muhim qismi sifatida ishlatilgan.

O‘simliklar va hayvonlar tasviri, ko‘pincha diniy ramzlar bilan bog‘liq. Inson va xudo tasvirlari qat‘iy simmetrik ko‘rinishda chizilgan, bosh va oyoqlar yon tomondan, tanasi esa to‘g‘ridan ko‘rsatilar edi.

Xudolarni ulug‘lash: Har bir san‘at asari va me‘moriy bino xudolarga bag‘ishlangan edi.

Ertachi Shohlik davrining muhim yodgorliklari.

Shoh Narmer palitrasi: Fir‘avn Narmerning janubiy va shimoliy Misrni birlashtirganini aks ettiruvchi yodgorlik.

Mastaba qabrxonalari: Abu Sir va Saqqara hududlaridagi dastlabki mastabalar.

Fir‘avning haykallari: Shohlikni xudoga tenglashtiruvchi ko‘plab monumental haykallar.

Diniy asbob-uskunalar: Marosimlar uchun oltindan yasalgan idishlar va zargarlik buyumlari.

Naqsh va yozuvlar: Eng qadimgi ieroglif yozuvlar ibodatxona devorlarida va qabr toshlarida o‘yib yozilgan.

Qadimgi Misrning Ertachi Shohlik davri (miloddan avvalgi 3100–2686-yillar) insoniyat tarixida madaniyat va san‘atning ilk rivojlangan bosqichlaridan biri hisoblanadi. Ushbu davrda me‘morchilik va san‘at asosan diniy e‘tiqodlar bilan bog‘liq bo‘lib, fir‘avn hokimiyatining mustahkamlanishi va o‘lmaslik konsepsiyasini aks ettirgan. Mastaba qabrxonalari, ibodatxonalar va diniy marosim yodgorliklari bu davrning me‘moriy yutuqlarini belgilagan. San‘atda haykaltaroshlik, relief va naqsh uslublari keng rivojlangan bo‘lib, unda qat‘iy simmetriya, ramziy mazmun va ranglar ishlatilishi yaqqol ko‘zga tashlanadi. Xudolarni ulug‘lash, fir‘avnlarni ilohiylashtirish va o‘limdan keyingi hayotga e‘tiqod bu davr san‘atining bosh mavzularidan biri bo‘lgan. Ertachi Shohlik davri Qadimgi Misr sivilizatsiyasining poydevorini yaratdi va keyingi O‘rta hamda Yangi Shohlik davrlarida me‘morchilik va san‘atning yanada rivojlanishiga zamin hozirladi. Ushbu davrning yodgorliklari nafaqat Misr madaniyati, balki butun dunyo tarixiy merosining ajralmas qismi sifatida katta ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Breasted, J. H. "Ancient Records of Egypt". University of Chicago Press, 1906. Ushbu kitobda Qadimgi Misrning siyosiy va madaniy rivojlanishi bo‘yicha arxiv hujjatlarining tahlili keltirilgan.

2. Wilkinson, R. H. "The Complete Temples of Ancient Egypt". Thames & Hudson, 2000. Qadimgi Misr ibodatxonalar va me'morchiligi bo'yicha keng qamrovli tadqiqot.

3. Bard, K. A. "An Introduction to the Archaeology of Ancient Egypt". Wiley-Blackwell, 2007. Qadimgi Misr arxeologiyasi, jumladan, Ertachi Shohlik davrining san'at va me'morchiligi haqida batafsil ma'lumot.

4. Одилова С. Д. ЭЛИЗАБЕР ВИЖЕ-ЛЕБРЁН-МАФТУНКОР ПОРТРЕТЧИ МУСАВВИРА //Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences. – 2023. – Т. 3. – №. 5. – С. 852-856.

<https://cyberleninka.ru/article/n/elizaber-vizhe-lebryon-maftunkor-portretchi-musavvira>

5. Kamiljanovna A. S. et al. FRANTSIYA SAN'ATI. BARBIZON MAKTABI. TEODOR RUSSO, JAN FRANSUA MILLE //SPAIN" PROBLEMS AND PROSPECTS FOR THE IMPLEMENTATION OF INTERDISCIPLINARY RESEARCH". – 2024. – Т. 17. – №. 1.

<https://www.intereuroconf.com/index.php/ispc/article/view/3636>

6. Одилова С. Д. ПРАВИЛО ЗОЛОТОГО СЕЧЕНИЯ //Modern Scientific Research International Scientific Journal. – 2023. – Т. 1. – №. 3. – С. 207-210.

<http://academicsresearch.ru/index.php/MSRISJ/article/view/1964>

7. I.V. Dmitrieva SAN'AT TARIXI (1-qism) Учебная поссоба // Toshkent -2020. С. 1-204